

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ และระดับตำบล จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน พ.ศ. 2552 โดยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหรือโรงพยาบาล ซึ่งเป็นแกนนำทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วระดับอำเภอ ทั้ง 24 อำเภอ จำนวน 24 คน กลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคระดับตำบล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในสถานีอนามัย / ศูนย์สุขภาพชุมชนทั้ง 270 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 162 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดมาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความพร้อมรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคระดับอำเภอ ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคระดับตำบล โดยแบบสอบถามแต่ละชุดประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ความพร้อมรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน ซึ่งแบบสอบถามทั้งหมดผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยใช้แนวทางการเตรียมความพร้อมป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของไข้หวัดใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ เครื่องมือการวิจัยทั้ง 2 ชุดผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามชุดที่ 1 และ 2 เท่ากับ 0.96 และ 0.95 ตามลำดับ ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในจังหวัดลำพูน โดยชุดที่ 1 ทดสอบกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรค ระดับอำเภอ จำนวน 5 คน และชุดที่ 2 ทดสอบกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคระดับตำบล จำนวน 15 คน ได้ค่าความคงที่ภายในของแบบสอบถามชุดที่ 1 และ 2 เท่ากับ 0.80 และ 0.78 ตามลำดับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

และสรุปหมวดหมู่ของเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ผลการศึกษาความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ และระดับตำบล จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอมีความพร้อมด้านนโยบายและการบริหารจัดการ และด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 100.0 สำหรับความพร้อมด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และความพร้อมด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอมีความพร้อมระดับมาก คือร้อยละ 95.8 และ 91.7 ตามลำดับ

2. ความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีความพร้อมด้านนโยบายและการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.1 และระดับมาก ร้อยละ 42.6 ส่วนด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลส่วนใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก คือร้อยละ 78.4, 67.3 และ 75.3 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน ในระดับอำเภอ พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอส่วนใหญ่มีความพร้อมในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100.0, 100.0, 95.8 และ 91.7 ตามลำดับ) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงที่โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ชนิดเอ (เอช1 เอ็น1) มีการแพร่ระบาด ประชาชนให้ความสนใจ จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอมีความตระหนัก ตื่นตัวตามสถานการณ์ ประกอบกับประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ โดยกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำแผนเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่เพื่อใช้เป็นกรอบความ

ร่วมมือในการรับมือกับการระบาด (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552) ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอทุกแห่งได้รับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการรับภาระขนาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วระดับอำเภอที่ชัดเจน ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการป้องกันควบคุมโรคอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552) จึงทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอส่วนใหญ่ มีความพร้อมรับภาระขนาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ทั้ง 4 ด้าน ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของศิริพร จิระศักดิ์ (2548) และกัญทิมา ธรรมชาติ (2549) ที่พบว่า โรคติดเชื้ออุบัติใหม่เป็นโรคที่มีความรุนแรง เป็นภัยคุกคามระดับโลก เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รัฐบาลให้ความสำคัญกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนและเร่งรัดให้นำมาปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายการเตรียมพร้อมโดยการจัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคโดยกำหนดให้โรงพยาบาลทุกแห่งดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ จึงทำให้โรงพยาบาลส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและควบคุมโรคในระดับมาก

2. ความพร้อมรับภาระขนาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน ในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล

2.1 ความพร้อมด้านนโยบายและการบริหารจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีความพร้อมด้านนโยบายและการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.1 และระดับมาก ร้อยละ 42.6 นั้น ซึ่งในรายละเอียดสำคัญพบว่า มีการซ่อมแผนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การป้องกันและควบคุมการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่เพียง ร้อยละ 32.1 และมีเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร/ขอใช้ในการป้องกันและควบคุมการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่เพียง ร้อยละ 48.1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในบางตำบลที่ทำการศึกษาไม่ได้รับนโยบายการพร้อมรับภาระขนาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่เกี่ยวกับการทำแผนพร้อมรับภาระขนาดใหญ่และการซ่อมแผน ยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการในการป้องกันและควบคุมการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ การไม่พบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) ในพื้นที่ รวมถึงข้อจำกัดในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดเตรียมงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเมื่อเกิดการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่

2.2 ความพร้อมด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน ในระดับตำบล พบว่า ส่วนใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 78.4, 67.3 และ 75.3 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 มี

การแพร่ระบาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีความตระหนัก กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบาย และได้กำหนดบทบาท พร้อมทั้งจัดทำแผนเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ใช้เป็นกรอบความร่วมมือในการรับมือกับการระบาด มีคู่มือและเอกสารด้านวิชาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ที่ชัดเจน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552) ประกอบกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ได้รับนโยบายการรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาล รวมถึงมาตรการในระดับจังหวัด ซึ่งได้มีการออกมาตรการในการป้องกันควบคุมไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ของจังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดที่สำคัญ ในความพร้อมด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีการจัดทำสถานการณ์โรคไข้หวัดใหญ่หรือโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ เพียงร้อยละ 67.9 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในบางตำบลไม่พบผู้ป่วยหรือมีจำนวนผู้ป่วยน้อยในโรคดังกล่าว ส่วนด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน พบว่า มีการเตรียมการบรรเทาทุกข์ฉุกเฉินให้กับประชาชน เพียงร้อยละ 79.0 อาจเนื่องมาจากในบางตำบลไม่มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ จึงยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

3. การเปรียบเทียบความพร้อมรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอและระดับตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอมีความพร้อมมากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลทั้ง 4 ด้าน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผลการศึกษาดังกล่าว อาจเนื่องมาจากอิตรากำลึงของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ภาระหน้าที่ ระบบสารสนเทศ (พฤทธิพล สุขป้อม, 2552) การได้รับนโยบายโดยตรง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552) การไม่มีศูนย์อำนวยการในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ การไม่พบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) ในพื้นที่ การเข้าใจนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ และข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค

ข้อจำกัดของการศึกษา

ในการศึกษานี้ เก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอและระดับตำบลให้ทำการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งในคำถามบางข้อที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ เช่น ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และประเด็นงบประมาณ โดยให้เลือกตอบว่ามี

เพียงพอ หรือไม่เพียงพอ นั้น เป็นการตอบตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น ดังนั้นการนำผลการศึกษาไปใช้อ้างอิงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรส่งเสริมการซ้อมแผนเตรียมความพร้อมในการป้องกันและควบคุมการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอและระดับตำบลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อรองรับการระบาดที่อาจเกิดขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดเตรียมงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อใช้ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเมื่อเกิดการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ได้
3. ควรมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการในการป้องกันและควบคุมการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในระดับตำบลให้ครบในทุกพื้นที่ เพื่อให้มีความพร้อมสามารถรับการระบาดใหญ่ของโรคได้

ข้อเสนอแนะในการทำศึกษารั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในช่วงที่ไม่มีมีการระบาดของโรคในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน
2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในหน่วยงานที่มีการระบาดของโรค และมีความพร้อมรับการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในระดับมาก มากกว่าร้อยละ 90